

PHILIP PULLMAN

Tema tumedad ained

Esimene raamat

KULDNE KOMPASS

Inglise keelest tõlkinud Eve Laur

Originaal:
NORTHERN LIGHTS
HIS DARK MATERIALS
by PHILIP PULLMAN

NORTHERN LIGHTS Copyright © 1995 by Philip Pullman

Cover image copyright © Chris Wormell, 2017
Cover illustration reproduced by permission of Scholastic Ltd.

Esmatrükk eesti keeles kirjastus Tiritamm 2002
2. trükk

Tõlge eesti keelde © Eve Laur ja Kirjastus Pegasus 2017

Värsid tõlkinud Harald Rajamets
Toimetanud Linda Targo ja Linda Ruud
Korrektuuri lugenud Eve Leete
Küljendanud Ivi Piibeht

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

ISBN 978-9949-620-45-6

pegasus.ee

*Selle hirmsa kuristiku ääres,
mis olnud kõige loodu sünniüsk
ja saab ehk talle hauaks, ning kus pole
ei merd, ei randa, õhku ega tuld,
vaid kõik need ürgses tiinuses on segi
ning omavahel riius, kuni Looja
kõikvõimsal tahtel veel maailmu tekib
neist Tema tumedatest ainetest –
nüüd selle hirmsa kuristiku ääres,
just põrgu pervel peatus Vaenlane,
teekonda vaagides ta vaatas viivu ...**

John Milton. Kaotatud paradiis.
II raamat

---

* Tõlkinud Harald Rajamets.

„KULDNE KOMPASS” on kolmeköitelise romaani esimene raamat.

Esimese osa tegevus toimub universumis,
mis on meie omaga sarnane, aga mitmeski suhtes erinev.

Teise osa tegevus toimub selles universumis,
mida meie tunneme.

Kolmanda osa tegevus pendeldab kahe universumi vahel.

Sisukord

Esimene osa: Oxford

1 Tokai karahvinis	11
2 Põhjamaa idee	22
3 Lyra Jordan	34
4 Alethiomeeter	60
5 Kokteilipidu	71
6 Viskevõrgud	84
7 John Faa	94
8 Pettumus	110
9 Luurajad	119

Teine osa: Bolvangar

10 Konsul ja karu	135
11 Pantser	150
12 Kadunud hing	167
13 Vehklemisosavus	175
14 Bolvangari tuled	188
15 Daemonipuurid	201
16 Hõbedane giljotiin	214
17 Nõiad	225

Kolmas osa: Svalbard

18 Udu ja jää	245
19 Vangistus	259
20 Elu ja surma peale	274
21 Lord Asrieli tervitus	287
22 Reetmine	301
23 Sild tähtede juurde	309

<i>Saateks</i>	318
----------------	-----

Esimene osa
OXFORD

Tokai karahvinis

Lyra ja tema daemon liikusid üheskoos läbi pime-
 Lneva söögisaali, hoides hoolega seina äärde, et neid
 köögist näha ei oleks. Kolm pikka lauda, mis ulatusid
 saali ühest otsast teise, olid juba kaetud, napp valgus
 helkis lauahõbedal ja klaasidel ning pikad pingid olid
 külaliste jaoks valmis. Kõrgel seintel rippusid hämaras endiste magistrite
 portreed. Lyra jõudis poodiumi juurde, vaatas tagasi lahtise köögiukse
 poole, ning kui ta seal kedagi ei näinud, astus üles pealaua juurde. Söögi-
 riistad olid siin kullast, mitte hõbedast, ning neljateistkümnele inimesele
 olid istumiseks tammepuust pinkide asemel mahagonist toolid, samet-
 padjad peal.

Lyra jäi magistri tooli kõrval seisma ja nipsas õrnalt küünega kõige
 suurema klaasi pihta. Läbi saali kajas selge helin.

„Sa ei võta asja tõsiselt,” sosistas tüdruku daemon. „Käitu korralikult!”

Lyra daemoni nimi oli Pantalaimon ning praegu oli ta võtnud tume-
 pruuni ööliblika kuju, et teda pimedas saalis näha ei oleks.

„Köögis käib niisugune kolistamine, et sinna pole midagi kuulda,”
 sosistas Lyra vastu. „Ja majajülem ei tule enne esimest kella sisse. Nii et
 ära pabista!”

Aga tüdruk summutas siiski peopesaga kristalli helina ja Pantalaimon
 laperdas tema ees paokil ukse vahelt puhketuppa, mis asus poodiumi
 taga. Hetke pärast ilmus ta jälle välja.

„Seal pole kedagi,” sosistas daemon. „Aga teeme kähku!”

Küürakil kõrge laua varjus sööstis Lyra edasi puhketuppa, kus ajas end
 taas sirgu ja vaatas ringi. Siin andis valgust ainult kamin, milles heledasti
 leegitsevad halud vajasid tüdruku silme all pisut kokku, saates korstnasse
 sädemepahvaku. Lyra oli suurema osa oma elust kolledžis elanud, aga
 puhketuba polnud ta veel kunagi näinud: siia lubati ainult õpetlasi ja
 nende külalisi, aga mitte kunagi naisi. Isegi teenijatüdrukud ei käinud
 siin koristamas – see oli ülemteenri töö.

Pantalaimon laskus tüdruku õlale.

„Oled nüüd rahul? Kas võime ära minna?” sosistas ta.

„Ära ole rumal! Ma tahan ringi vaadata!”

Tuba oli suur; seal seisis ovaalne poleeritud palisandrist laud, peal kirju valik karahvine ja klaase ning hõbedane suitsetamisgarnituur ja piipudehoidja. Sealsamas kõrval puhvetkapil olid väike pann ja korvitäis moonikupraid.

„Neil on siin õige mõnus äraolemine, mis, Pan?” ütles tüdruk poolihääli.

Lyra istus ühte rohelistesse nahktugitooli. See oli nii sügav, et ta vajus selles peaaegu selili, aga ajas end jälle istuma, keris jalad enda alla ning silmitses seintel rippuvaid portreesid. Tõenäoliselt kujutasid needki vanu õpetlasi: süngiilmelised talaarides habemikud tõsiselt ja etteheitvalt raamist välja vaatamas.

„Mis sa arvad, millest nad siin räägivad?” küsis Lyra või õigemini tahtis seda teha, aga enne kui ta küsimusega lõpule jõudis, kostis ukse tagant hääli.

„Tooli taha – kähku!” sosistas Pantalaimon, ja Lyra hüppas tugitoolist välja ning lipsas selle taha peitu nagu keravälg. Enda peitmiseks polnud tüdruku valitud tool just kõige parem, sest asus otse keset tuba, ja kui ta siin päris hiirvaikselt ei ole, siis ...

Uks avanes ja toas läks valgemaks: ühel sissetulijal oli käes lamp, mille ta pani puhvetkapile. Lyra nägi tema jalgu – tumerohelisi pükse ja läikivaid musti kingi. See oli teener.

Üks jäme hääel küsis: „Kas lord Asriel on juba saabunud?”

See oli magister. Lyra nägi hinge kinni pidades, kuidas teenri daemon (koer, nagu enamasti teenrite daemonid) tuppa sörgib ja vaikselt mehe jalge ette maha istub. Siis ilmusid nähtavale ka magistri jalad – need-samad kulunud mustad kingad, mida ta alati kandis.

„Ei, magister,” kostis ülemteener. „Aerodokist pole ka sõna saadetud.”

„Küllap tal on kõht tühi, kui ta kohale jõuab. Juhatage ta otse söögi-saali, eks ole?”

„Hästi, magister.”

„Ja kas te olete tema jaoks ühe karahvini erilist tokai veini valmis pannud?”

Jah, magister. Aastast tuhat kaheksasada üheksakümmend kaheksa, nagu te ütlesite. Mul on meeles, et Tema Lordlik Kõrgus armastab just nimelt seda aastakäiku.”

„Tore. Võite minna.”

„Kas jätan lambi teile, magister?”

Jah, jätke see siia. Aga õhtusöögi ajal käige korra tahti kärpimas.”

Ülemteener kummardas kergelt ja pöördus minekule, daemon kuulekalt kannul. Lyra nägi oma hädapeidukohast, et magister läks toa nurgas seisva suure tammepuust riidekapi juurde, võttis riidepuult oma talaari ning ajas selle vaevaliselt selga. Vanasti oli magister suur tugev mees, aga nüüd oli ta juba üle seitsmekümne ning liikus kangelt ja aeglaselt. Magistri daemonil oli kaarna kuju, ning niipea kui talaar oli selga tõmmatud, lendas kaaren kapi otsast alla ja võttis istet oma harilikul kohal mehe paremal õlal.

Lyra tundis, kuidas Pantalaimon ärevusest turri läheb, kuigi ei teinud üldse häält. Tüdruk ise oli meeldivalt elevil. Lord Asriel, magistri mainitud külaline, oli tema onu – mees, keda Lyra väga imetles ja kartis. Räägiti, et lord on seotud kõrgpoliitika, salajase uurimistöö või kauge sõjategevusega, ning tüdruk ei teadnud iial, millal ta jälle välja ilmub. Lord Asriel oli ägeda loomuga mees: kui ta Lyra siit tabaks, saaks plika karmilt karistada, kuid ometi lepiks sellega.

Ent see, mida Lyra järgmiseks nägi, muutis kõvasti asja.

Magister võttis taskust kokkuvolditud paberi ja pani lauale. Avas siis ühe sügavkuldset veini sisaldava karahvini, voltis paberi lahti ja puistas veinisse peene joa valget pulbrit, seejärel kägardas paberi kokku ja viskas tulle. Siis võttis taskust pliiaatsi ja segas veini, kuni pulber oli lahustunud, ning pani korgi peale tagasi.

Tema daemon kraaksatas vaikselt ja lühidalt. Magister vastas kaarnale poolsosinal, vaatas oma tusasel looritatud pilgul ringi ning läks siis minema sama ukse kaudu, kust oli sissegi tulnud.

Lyra sosistas: „Kas nägid, Pan?”

„Muidugi nägin! Teeme nüüd minekut, enne kui majaülem sisse tuleb!”

Aga vaevalt jõudis daemon seda öelda, kui söögisaali teisest otsast kajas kell.

„Majaülema kell!” ütles Lyra. „Ma arvasin, et meil on rohkem aega.”

Pantalaimon laperdas nobedalt saali ukse juurde ja tuli niisama kähku tagasi.

„Majaülem on juba siin,” ütles ta. „Ja teisest uksest ei saa välja ka ...”

Teine uks, kustkaudu magister oli tulnud ja läinud, avanes raamatukogu ja õpetlaste ühistoa vahelisse koridori. Praegusel kellaajal oli see

täis mehi, kes talaare selga tõmmates sööma suundusid või enne saali minekut ühistoa poole tõttasid, et oma pabereid või mappe söögiajaks sinna jätta. Lyra oli arvestanud, et tal jääb enne majaülema kellahelinat veel paar minutit aega, ja kavatsenud tulnud teed tagasi minna.

Kui ta poleks näinud, kuidas magister pulbrit veini sisse puistab, oleks ta riskinud majaülema käest pragada saada või lootnud selle peale, et teda koridoris üldises saginas tähele ei panda. Aga nüüd jäi ta segaduses kõhklema.

Siis kuulis ta poodiumil raskeid samme. Majaülem tuli kontrollima, kas puhketuba on õpetlaste õhtusöögi järgse moonisuitsetamise ja veinijoomise jaoks valmis. Lyra sööstis tammepuust kapi juurde, avas ukse, pugesp kappi peitu ja tõmbas ukse uuesti kinni täpselt sel hetkel, kui majaülem sisse tuli. Pantalaimoni pärast tüdruk ei muretsenud: tuba oli tumedates toonides ning daemon võis vabalt mõne tooli alla varjuda.

Tüdruk kuulis majaülema rasket vilisevat hingamist ja nägi läbi ukseprao, kuidas mees suitsetamisgarnituuril piipe sätib ning karahvinidele ja klaasidele pilgu peale heidab. Siis silus mees peoga oimukohtadel juukseid ja ütles midagi oma daemonile. Kuna ta oli teener, siis oli ka tema daemon koer; aga kuna ta oli kõrgem teener, siis oli koerigi peenemat tõugu. Ehk punane setter. Daemon kahtlustas midagi ja vahtis ringi, justkui haistaks sissetungijat, kuid ei tulnud Lyra suureks kergenduseks riidekapi poole. Lyra pelgas majaülemat, kes oli talle juba kaks korda kere peale andnud.

Siis kuulis ta vaikset sosinat – ilmselt oli ka Pantalaimon tema juurde kappi pugunud.

„Nüüd peame siia jääma. Miks sa ometi ei kuula, mis ma sulle räägin?“

Tüdruk ei vastanud enne, kui majaülem oli ära läinud, selleks et pealaua ettekandjate tööd korraldada. Lyra kuulis häälteköma ning jalgade sahinat – õpetlased tulid saali.

„Ongi hea, et ma ei kuulanud,“ sosistas tüdruk vastu. „Muidu poleks me näinud, kuidas magister veini sisse mürki paneb. Pan, see oli seesama tokai, mida ta ülemteenril tuua käskis! Nad tahavad lord Asrieli ära tappa!“

„Sa ju ei tea, et see on mürk.“

„Muidugi on! Kas sa ei mäleta, et ta käskis ülemteenril toast välja minna, enne kui ta pulbri sisse puistas? Kui see mingi süütu asi oli, siis poleks ju sellest midagi olnud, et teener seda pealt näeb. Ja ma t e a n,

et siin on midagi teoksil – midagi poliitilist. Teenrid on sellest juba mitu päeva rääkinud. Pan, me saaksime mõrva ära hoida!”

„Niisugust jama pole ma veel kuulnud!” kähvas daemon vastu. „Kas sa kujutad ette, mismoodi sa siin umbses riidekapis neli tundi paigal püsid? Las ma lähen vaatan koridori! Tulen ja ütlen sulle, kui seal õhk puhas on.”

Ööliblikas laperdas tüdruku õlalt minema ning Lyra nägi tema pisikest varju valgusprakku ilmumas.

„Ära mine, Pan, ma jään siia,” ütles tüdruk. „Siin on kindlasti veel mõni talaar. Panen selle põrandale ja teen endal olemise mugavaks. Ma pean ju nägema, mida nad siin teevad!”

Senikaua oli ta kükitanud. Nüüd ajas ta end ettevaatlikult püsti ja kobas riidepuid, püüdes mitte kolistada, ning leidis, et kapp on suurem, kui ta oli arvanud. Siin oli mitu akadeemilist talaari ja kapuutsi – mõned karusnahaga, enamik aga siidiga ääristatud.

„Huvitav, kas need on kõik magistri omad?” küsis tüdruk sosinal. „Kui talle teistest ülikoolidest aukraade antakse, siis võib-olla saab ta sealt ka uhkeid talaare, ja tema hoiab neid siin pidulikumateks puhkudeks ... Pan, kas sa arvad tõesti, et seal veini sees ei ole mürk?”

„Ei arva,” kostis daemon. „Minu meelest on küll. Aga ma arvan ka, et see pole üldse meie asi. Minu meelest oleks kõige suurem tobedus, mida sa oma elu jooksul üldse oled teinud, kui sa oma nina sinna vahele topiksid. Meisse see asi ei puutu.”

„Ära ole rumal!” kähvas Lyra. „Ma ei või ju lihtsalt siin istuda ja pealt vaadata, kuidas ta ära mürgitatakse!”

„Mine siis kuhugi mujale!”

„Argpüks oled, Pan!”

„Muidugi olen. Kas tohib küsida, mida sa kavatsed teha? Kargad välja ja kahmad klaasi tema värisevate sõrmede vahelt ära? Mis sul õieti mõttes oli?”

„Mul polnud midagi mõttes, sa tead seda väga hästi,” ütles tüdruk vaikselt. „Aga nüüd, kus ma nägin, mida magister tegi, ei ole mul enam valikut. Sa peaksid ju teadma, mis asi on südametunnistus. Kuidas ma saan ära minna ja raamatukogus või kusagil mujal istuda ja pöidlaid keerutada, kui ma tean, mis siin sündima hakkab? Ausõna, s e d a ma küll teha ei kavatse!”

„Ah niisugune plaan sul siis oligi?” ütles daemon hetke pärast. „Tahtsid siin peidus olla ja pealt vaadata? Oleksin pidanud seda varem taipama!”

„No hea küll – tahan jah seda,” kostis tüdruk. „Kõik teavad, et siin toimub midagi salajast. Neil on siin mingi rituaal või midagi seesugust. Ja ma tahtsin lihtsalt teada, mis see on.”

„See pole meie asi! Kui nad tahavad oma väikesi saladusi hoida, siis sina võiksid neist üle olla ja lasta neil oma mängu edasi mängida. Ainult rumalad lapsed poevad peitu ja luuravad teiste järele!”

„No seda ma ootasin. Jäta nüüd oma naaksumine!”

Nad istusid mõnda aega vaikides – Lyra ebamugaval kõval kapipõrandal ning Pantalaimon ühel talaaril, kus ta iseteadvalt oma ajutisi tundlaid võngutas. Lyra tundis, kuidas tema peas võitlevad vastukäivad mõtted, ning ta oleks väga tahtnud oma daemoniga nõu pidada, aga uhkus ei lubanud. Peaks proovima mõtteid ka ilma daemoni abita ära klaarida.

Tüdruk oli ärevuses, kuid mitte enese pärast. Ta oli küllalt sageli plindris olnud ning sellega harjunud. Ent seekord oli ta mures lord Asrieli pärast. Ta ei teadnud, mida see kõik pidi tähendama. Lord Asriel ei külastanud kolledžit just kuigi sageli, ning see, et ta tuli siia poliitiliselt väga pingelisel ajal, pidi tähendama, et ta ei kavatse siin lihtsalt süüa-juua ja vanade sõpradega suitsu teha. Tüdruk teadis, et lord Asriel ja magister on mõlemad valitsusnõukogu liikmed, mis oli peaministri eriline nõunikogu, nii et võib-olla on lordi tulekul midagi sellega pistmist; aga valitsusnõukogu istungeid peeti palees, mitte Jordani kolledži puhketoas.

Ja siis veel see kuulujutt, mida kolledžiteenrid juba mitu päeva sosis-tasid. Räägiti, et tatarlased on tunginud Moskooviasse ja liiguvad edasi põhja, Sankt-Peterburgi poole, kust nad saavad valitseda Läänemerd ja lõpuks vallutada kogu Lääne-Euroopa. Ja lord Asriel oli viibinud Kaug-Põhjas. Kui Lyra teda viimati nägi, siis valmistus lord ekspeditsiooniks Lapimaale ...

„Pan,” sosistas tüdruk.

„Jah?”

„Mis sina arvad, kas läheb sõjaks?”

„Veel ei lähe. Lord Asriel ei tuleks siia õhtust sööma, kui sõda vaat et järgmisel nädalal lahti läheks.”

„Seda minagi arvasin. Aga edaspidi?”

„Kuss! Keegi tuleb.”

Tüdruk küünitas end läbi ukseprao piiluma. See oli ülemteener, kes tuli tahti kärpima, nagu magister oli käskinud. Ühistaos ja raamatukogus põlesid anbarituled, aga puhketoas eelistasid õpetlased vanu, pehmema valgusega naftalampe. Kuni magister elab, seda korda ei muudeta.

Ülemteener löikas tahi lühemaks, viskas ühtlasi ka uue halu tulle ning kuulatas siis hoolega söögisaali ukse taga, enne kui näppas suitsetamislaualt karbist peotäie tubakat.

Ta oli vaevalt jõudnud kaane tagasi panna, kui teise ukse käepide pöördus, mispeale ülemteener närviliselt võpatas. Lyra hoidis naeru tagasi. Ülemteener toppis kähku tubaka tasku ja pöördus tulija poole.

„Lord Asriel!” hüüatas ta, ning Lyräl jooksis üllatusest külma jüdin üle selja. Tüdruk ei näinud oma kohalt tulijat ning ta surus kõigest väest alla soovi ennast nihutada ja onu vaadata.

„Tere õhtust, Wren,” ütles lord Asriel. Seda häält kuuldes tundis Lyra alati ühtaegu heameelt ja hirmuärevust. „Ma olen vist õhtusöögile hiljaks jäänud. Ootan parem siin.”

Ülemteener oli kahevahel. Külalised tulid puhketuppa ainult magistri kutsel ja lord Asriel teadis seda; ent samas nägi ta ka, kuidas lord Asriel teraselt tema pungil tasku poole vaatab, ning otsustas mitte vastu vaielda.

„Kas ma annan magistrile teada, et te jõudsite kohale, milord?”

„Ega see paha ei teeks. Te võiksite mulle ka kohvi tuua.”

„Hästi, milord.”

Ülemteener kummardas ja tõttas välja, daemon alandlikult kannul. Lyra onu läks kamina ette, sirutas käed kõrgele pea kohale ja haigutas nagu lõvi. Tal olid seljas reisiriided. Lord Asrieli nähes tuli Lyrale iga kord meelde, kui väga ta oma onu kartis. Enam ei tulnud kõne allagi märkamatul välja hiilida: tüdruk pidi oma pelgupaika jääma ja lootma kõige paremat.

Lord Asrieli selja taga seisis tema daemon, lumeleopard.

„Kas sa kavatsed projektsioone siin näidata?” küsis leopard vaikselt.

„Jah. Loengusaali minekuga oleks rohkem sekeldamist. Nad tahavad kindlasti ka näidiseid näha. Lasen varsti uksehoidjal need tuua. Praegu pole sobiv hetk, Stelmaria.”

„Sa peaksid puhkama.”

Mees laskus ühte tugitooli seljakile, nii et Lyra ei näinud enam tema nägu.

„Jajaa. Peaksin ka riideid vahetama. Siin kehtib kindlasti mingi igivana etikett, mis annab neile võimaluse minult kümme-kolmepudelit trahvi nõuda, kui ma ebasobivas riietuses siia sisse astun. Peaksin kolm päeva järjest magama. Tõsi ta on, et ...”

Kõlas koputus ning sisse astus ülemteener, käes hõbekandik kohvikannu ja tassiga.

„Suur tänu, Wren,” ütles lord Asriel. „Kas see on tokai, mida ma seal laua peal näen?”

„Magister lasi selle spetsiaalselt teie jaoks karahvini valada, milord,” lausus ülemteener. „Tuhande kaheksasaja üheksakümne kaheksandast aastakäigust on ainult kolm tosinat pudelit järel.”

„Kõik head asjad saavad otsa. Jätke kandik siia minu juurde. Ah jaa – olge kena, paluge uksehoidjal need kaks kasti, mis ma väravavahimajja jätsin, siia toimetada.”

„Siia tuppa, milord?”

„Jah, just nimelt siia. Ja mul läheb vaja ka ekraani ja projektsioonilaternat. Samuti siia tuppa ja samuti kohe.”

Ülemteenril pidi suu üllatusest lahti vajuma, kuid ta neelas oma küsimuse või vastuväite alla.

„Wren, ärge unustage oma kohta!” ütles lord Asriel. „Teie asi pole minu sõnades kahelda, teie asi on käsku täita.”

„Hästi, milord,” lausus ülemteener. „Kui tohib, siis ma ehk teatan härra Cawsonile, mida te siin teha kavatsete, milord, sest muidu võib teda tabada väike üllatus – kui te mõistate, mida ma mõtlen.”

„Jah. Öelge talle pealegi.”

Härra Cawson oli majaülem. Tema ja ülemteenri vahel käis juba ammu hästi sissetöötatud hõõrumine. Majaülema koht oli kõrgem, aga ülemteenril oli rohkem võimalusi õpetlaste silmis poolehoidu võita ning ta kasutas seda ka täielikult ära. Võimalus majaülemale näidata, et tema teab paremini, mis puhketoas toimub, pakkus ülemteenrile kindlasti suurt lõbu.

Teener kummardas ja lahkus. Lyra vaatas, kuidas onu endale kohvi kallab, tassi ühe sõõmuga tühjaks joob, siis uue valab ja seda pikkamisi rüüpama hakkab. Tüdruk oli kihevil: kastid näidistega? Projektsioonilatern? Mis on see tähtis ja pakiline asi, mida ta õpetlastele näidata tahab?

Siis tõusis lord Asriel püsti ja pöördus tulest eemale. Tüdruk nägi teda täies pikkuses ning imetles kontrasti onu ja tõntsaka ülemteenri ning kühmus ja rammetute õpetlaste vahel. Lord Asriel oli pikk mees, võimsate õlgade, valju tõmmu näo ja selliste silmadega, milles välkus naerusädemeid. Temasugusele tuli kas alluda või vastu hakata, aga talle ei saanud kunagi ülalt alla vaadata ega teda haletseda. Kõik lordi liigutused olid laia joonega ja täiuslikus tasakaalus nagu metsloomal, ja kui ta ilmus mõnda väikesesse tuppa nagu see siin, jäi temast mulje nagu metsloomast liiga kitsas puuris.

Praegu oli lordi ilme eemalolev ja murelik. Daemon tuli ligi ja toetas pea tema piha vastu ning mees vaatas talle äraarvamatul pilgul otsa, enne kui kõrvale pöördus ja laua juurde astus. Lyra tundis järsku oma kõhtu krampi kiskuvat, sest lord Asriel oli tokaikarahvinil korgi pealt võtnud ja kallas endale veini klaasi.

„Ei!”

Vaikne karjatus kõlas enne, kui tüdruk jõudis seda summutada. Lord Asriel kuulis ja pöördus kohe ümber.

„Kes siin on?”

Tüdruk ei suutnud ennast tagasi hoida. Ta veeres riidekapist välja, ajas end püsti ja kahmas klaasi onu käest ära. Vein loksus maha, pritsis lauaservale ja vaibale, ja siis kukkus klaas põrandale puruks. Mees haaras tal randmest kinni ja väänas seda kõvasti.

„Lyra! Mida sina siin teed?”

„Laske lahti, siis ma ütlen!”

„Kõigepealt murran sul käe! Kuidas sa julged siia tulla?”

„Ma päästsin just praegu teie elu!”

Nad seisid silmapilgu paigal, tüdruk valust kägaras, nägu krimpsus, et mitte valjusti karjuda, ja mees tema kohal kummargil, sünge nagu kõuepilv.

„Mida sa ütlesid?” küsis lord Asriel tasemini.

„See vein on mürgitatud,” pomises tüdruk läbi hammaste. „Ma nägin, kuidas magister sinna mingit pulbrit sisse puistas.”

Lord lasi ta lahti. Lyra vajus põrandale ning Pantalaimon laperdas murelikult tema õlale. Onu põrnitses tüdrukut vaoshoitud raevuga ning too ei julgenud talle silma vaadata.

„Ma tahtsin lihtsalt näha, missugune see tuba on,” seletas Lyra. „Ma tean, et poleks tohtinud siia tulla. Aga ma mõtlesin välja lipsata, enne kui keegi sisse tuleb, ainult et siis tuli magister ja mina jäin lõksu. Riidekapp oli ainuke koht, kuhu peitu pugeda. Ja ma nägin, kuidas ta pulbrit veini sisse puistas. Kui ma poleks ...”

Uksele koputati.

„See on uksehoidja,” ütles lord Asriel. „Kähku kappi tagasi! Kui ma sealt kõige pisematki müra kuulen, siis panen sind soovima, et sa oleksid surnud.”

Tüdruk sööstis silmapilk jälle kappi ja jõudis vaevalt ukse kinni tõmata, kui lord Asriel hüüdis: „Sisse!”

See oligi uksehoidja.

„Kas siia tuppa, milord?”

Lyra nägi vanameest kõheldes ukseavas seismas, tema selja tagant paistmas suure puust kasti nurk.

„Täpselt nii, Shuter,” kostis lord Asriel. „Tooge mõlemad sisse ja pange laua äärde maha.”

Lyra lasi end pisut lödvemaks ja tundis alles nüüd õlas ja randmes valu. See oleks ta kindlasti nutma ajanud, kui ta oleks olnud nutjat sorti tüdruk. Aga tema surus selle asemel hambad risti ja liigutas õrnalt kätt, kuni see enam nii pingul ei olnud.

Siis kostis klaasiklirin ja väljavoolava vedeliku klugin.

„Tont teid võtku, Shuter, te vana hooletu narr! Vaadake, mida te nüüd tegite!”

Lyra ulatus seda parasjagu nägema. Tema onu oli osanud tokai karahvini niiviisi laualt maha lükata, justkui sündinuks see uksehoidja puutest. Vanamees asetas kasti ettevaatlikult maha ja hakkas vabandama.

„Andke andeks, milord – ma läksin nähtavasti lähemale, kui ise arvasin ...”

„Tooge siis midagi, millega seda ära koristada! Ruttu, enne kui vein vaiba sisse imbub!”

Uksehoidja ja tema noor abiline tõttasid välja. Lord Asriel tuli kapi juurde ja lausus poolihääli:

„Kuna sa juba seal sees oled, siis võiksid ühtlasi midagi kasulikku teha. Hoiu magistril hoolega silm peal, kui ta sisse tuleb. Kui sa mulle tema kohta pärast midagi huvitavat räägid, siis säästan ma sind veel hullemasse pahandusse sattumast. Saad aru?”

„Jah, onu.”

„Üksainuke piuks sealt kapist, ja ma ei aita sind. Oled omapead!”

Ta läks eemale ja seisis jälle, selg kamina poole, kui uksehoidja lapi ja kausi ja kühvli ja harjaga tagasi tuli, et klaasikilde koristada.

„Ma saan ainult veel kord kõigest südamest vabandust paluda, milord; ma ei tea, mis ...”

„Koristage ära, ja aitab!”

Kui uksehoidja hakkas lapiga veini vaibalt ära pühkima, koputas ülemteener uksele ja astus sisse, kaasas lord Asrieli teener Thorold. Mehed tassisid kahe vahel rasket poleeritud puust kasti, millel olid küljes messingist sangad. Nähes, mida uksehoidja teeb, tardusid nad paigale.

„Jah, see oli tokai,” kinnitas lord Asriel. „Kahju küll! Ah latern tuli? Olge kena, Thorold, seadke see sinna kapi juurde üles. Ekraan läheb toa teise otsa.”

Lyra leidis, et läbi ukseprao võib näha ekraani ja niisiis kõiki sellel esitatavaid kujutisi, ning mõtles, kas onu mitte meelega asja niiviisi ei korraldanud. Kui teener jäika lina robinal lahti rullis, sosistas tüdruk müra varjus:

„Näed nüüd? Tasus ju tulla, eks ole?”

„Võib-olla,” kostis Pantalaimon rangelt oma imetasase ööliblika-häälega. „Aga võib-olla ka mitte.”

Lord Asriel seisis tule ääres, rüüpas tassist viimast kohvi ja jälgis tusa-selt, kuidas Thorold projektsioonilaterna kasti avab, läätselt katte maha võtab ja õlimahutit kontrollib.

„Õli on küllalt, milord,” teatas teener. „Kas lasen kutsuda tehniku, kes seda käsitseks?”

„Ei. Ma teen seda ise. Suur tänu, Thorold. Kas õhtusöök on juba läbi, Wren?”

„Peaaegu, milord,” kostis ülemteener. „Kui ma härra Cawsonist õigesti aru sain, siis ei viivita magister ja tema külalised enam kuigi kaua, kui kuulevad, et te siin olete. Kas viin kohvikandiku minema?”

„Jah, võtke see kaasa.”

„Hästi, milord.”

Kerge kummardusega võttis ülemteener kandiku ja lahkus, ning Thorold läks koos temaga minema. Niipea kui uks oli sulgunud, vaatas lord Asriel üle toa otse riidekapi poole ning Lyra tajus tema jõulist pilku peaaegu füüsiliselt, nagu oleks see nool või oda. Siis pööras mees pea ära ja kõneles tasakesi oma daemoniga.

Emaleopard tuli tema kõrvale ja istus rahulikult maha, valvas, elegantne ja ohtlik, ning demoni rohelised silmad vaatasid toa üle, enne kui pöördusid koos mehe mustade silmadega saaliukse poole, mille käepide parajasti liikus. Ust Lyra ei näinud, aga ta kuulis kõöksatust, kui esimene mees sisse astus.

„Tervist, magister,” ütles lord Asriel. „Jah, ma olen tagasi. Palun juhatage oma külalised sisse; mul on teile midagi väga huvitavat näidata.”

2

Põhjamaa idee

„Tervist, lord Asriel,” sõnas magister raskelt ning astus lähemale, et tema kätt suruda. Lyra jälgis oma peidupaigast magistri silmi, ja need vilksasid tõesti korraks laua poole, kus tokaikarahvin oli seisnud.

„Magister,” ütles lord Asriel, „ma jõudsin kohale liiga hilja ning oleksin teie õhtusööki häirinud, seepärast seadsin end siin mõnusalt sisse. Tervist, prorektor. Rõõm näha, et te nii terve välja näete. Vabandage minu korrutatut välimust: ma maandusin alles äsja. Jah, magister, tokai on läinud. Te vist seisate otse selle peal. Uksehoidja müksas selle laualt maha, aga see oli minu süü. Tervist, kaplan. Lugesin teie viimast kirjutist suure huviga ...”

Ta läks koos kaplaniga eemale, nii et Lyra sai selgesti näha magistri nägu. See oli ilmetu, ent mehe õlal istuv daemon saputas sulgi ja niheles rahutuna jalalt jalale. Lord Asriel valitses juba kogu tuba, ja kuigi ta hoollega püüdis magistri vastu tema kodupinnal viisakas olla, oli ometi selge, kelle käes on võim.

Õpetlased tervitasid külalist ja astusid edasi; mõned võtsid istet laua ümber, mõned tugitoolides, ning peagi sai tuba jutusuminat täis. Lyra nägi, et puust kast, ekraan ja latern äratavad õpetlastes suurt uudishimu. Tüdruk tundis neid hästi: raamatukoguhoidja, prorektor, eksamineerija ja kõik ülejäänud; need mehed olid kogu elu tema ümber olnud, teda õpetanud, nuhelnud, lohutanud, talle väikesi kingitusi teinud, teda aiast viljapuude juurest ära ajanud ... Nemad olid Lyrale perekonna eest. Nad oleksid võinud talle isegi päris perekonna moodi tunduda, kui tüdruk oleks teadnud, mida üks perekond endast kujutab, kuigi sellisel juhul oleks ta tõenäoliselt hoopis kolledžiteenreid oma perekonnaks pidanud. Õpetlastel oli tähtsamatki teha kui märgata kiindumust, mida neile osutab pooltsiviliseeritud tüdruk, kes oli juhuse läbi nende hulka sattunud.

Magister süütas väikese hõbedase panni all piirituslambi, sulatas üles tüki võid, löikas siis pool tosinat moonikupart lahti ja viskas need sinna

sisse. Pärast pidusööki pakuti alati mooni: see tegi pea selgeks ja pani keele käima, mida oligi vaja elavaks vestluseks. Traditsiooni kohaselt valmistas mooni magister ise.

Võisarina ja jutusumina varjus nihutas Lyra ennast, püüdes leida mugavamat asendit. Ta võttis ülimalt ettevaatusega ühe täiskarusnahkse talaari riidepuult maha ja pani selle kapi põrandale.

„Sa oleksid pidanud mõne vana ja kareda võtma,” sosistas Pantalaimon. „Kui sa oma olemise liiga mugavaks teed, siis jääd magama.”

„Ja kui jäängi, siis on sinu kohus mind üles äratada,” kostis tüdruk.

Ta istus maha ning jäi meeste juttu kuulama. Oli see alles igav – enamasti poliitika, ja sealjuures veel Londoni poliitika, ei midagi põnevat tatarlaste kohta! Praadiva maguna ja tubaka mõnus lõhn imbus kapiukse vahelt sisse ning Lyra pea vajus mitugi korda rinnale. Aga lõpuks ta kuulis, kuidas keegi lauale koputab. Jutuhäälid jäid vait ja magister hakkas kõnelema.

„Härrased,” sõnas ta. „Ma räägin kindlasti meie kõigi nimel, kui ütlen lord Asrielile siiralt tere tulemast. Tema külaskäigud on harvad, kuid alati ülimalt väärtuslikud, ja ma saan aru, et tal on meile täna midagi iseäranis huvitavat näidata. Praegu on poliitiliselt väga pinev aeg, nagu me kõik teame; lord Asriel peab homme varahommikul White Hallis olema. Sõiduvalmis rong ootab, et teda Londonisse viia, niipea kui me oleme siin oma keskustelu lõpetanud. Niisiis peame oma aega targasti kasutama. Kui ta on oma ettekande pidanud, siis tahate ilmselt ka küsimusi esitada. Palun küsige siis lühidalt ja asjakohaselt. Lord Asriel, ehk soovite alustada?”

„Tänan, magister,” lausus lord Asriel. „Alustuseks tahaksin näidata teile mõningaid slaide. Prorektor, teie näete siit vist kõige paremini. Võib-olla sooviks magister sinna kapi juurde istuda?”

Vana prorektor oli peaaegu pime ja seepärast oli viisakas talle ekraanile lähemal koht anda, ning tema ettepoole liikumine tähendas, et magister tuleb ja istub raamatukoguhoidja kõrvale, vaevalt jardi kaugusele riidekapis kükitavast Lyrast. Kui magister tugitoolis istet võttis, kuulis Lyra tema pominat:

„Tont võtaks! Olen kindel, et ta teadis, mis veiniga lahti on!”

Raamatukoguhoidja sosistas vastu: „Ta küsib kindlasti rahalist toetust. Kui ta selle hääletusele paneb ...”

„Kui nii, siis peame lihtsalt kogu oma sõnaosavusega vastu vaidlema!”